СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 77. Джерзи Сіти, Н. Дж., вівторок, 3. квітня, 1928. VOL. XXXVI. No. 77. Jersey City, N. J., Tuesday, April 3, 1928. THREE CENTS.

НОВІ СЛІДСТВА НАД УРЯДОВИМИ ЗЛОВЖИТКАМИ

НАВІТЬ КУЛИДЖ ЗА СЛІДСТВОМ НАД АРЕНДАМИ ФОЛА.

ВАШИНГТОН, 1. квітня. — У сенаті почався рух за тим, щоби розслідити всі вииарендування публичних земель бувшим міністром внутрішних справ Фолом. Навіть члени републиканської партії за тим заявляються, а Др. Ботлер, один з визначнійших членів партії, домагається від републиканських провідників виразного осуду урядових митарств Фола.

Здається, під упливом сих голосів президент Кулидж зарядив, щоби департамент справедливости розслідив усі аренди, пороблені Фолом. Мають уперед усього розслідити винайм нафтових покладів у Солт Крік нафтовому спекулянтови Синклерови.

БОРОТЬБА ЗА ВИБОРЧУ НОМІНАЦІЮ.

РЕПУБЛИКАНЦІ ХОЧУТЬ ВИСУНУТИ ДОСА ПРОТИ ГУВЕРА.

ВАШИНГТОН, 1. квітня. — Смерть сенатора Вилиса викликала великий рух серед републиканських кандидатів. Тепер нема сумніву, що ся смерть поправила значно шанси кандидатури Гувера.

Противники Гувера стали тепер знова висувати кандидатуру теперішнього віцепрезидента Доса, хоча сей уже кільказ разів говорив, що кандидувати не думає.

Прихильники Смита кажуть, що симпатики Смита, вибрані ріжними стейтами на краєву демократичну конвенцію, що має відбутися в місті Гюстоні, в стейті Тексасі, вже мають забезпечену більшість.

УРЯДОВЕЦЬ КАЖЕ, ЩО ЛЕТНИЦТВО ВЖЕ БЕЗПЕЧНА КОМУНІКАЦІЯ.

ВЕЛИКА ЧАСТИНА ВИПАДКІВ ЧЕРЕЗ БЕЗПРАВНІ ЛЕТИ.

ВАШИНГТОН, 1. квітня. — Після обчислення віцесекретаря торговлі для справ авіації, летництво удосконалене вже до того степеня, що воно вже не представляє більшої небезпеки, як другі способи перевозу людий, приміром зелізниця.

Сей урядник подає статистику з перевозу осіб і товару за послідний рік, з якої показується, що перевозка почти воздухом уже зовсім безпечна, бо тут случаєся один випадок тільки на півтора міліона відбутих миль дороги. Статистика показує далі, що понад 80 процент усіх воздушних випадків случається на приватних літаках, і то на тих, що не мають урядового дозволу („лайсенсу").

З того уряд робить заключенне, що публичне безпеченство вимагає, аби літати мали право тільки ті летуни, що перейшли відповідні іспити й мають на літанне урядовий дозвіл.

„СВЯТИЙ ТИЖДЕНЬ" УЖЕ ТУТ.

МУНШАЙН ДАЛІ ВБИВАЄ.

НЮ ЙОРК, 1. квітня. — Наближенне Великодних Свят знова зазначилося збільшеним уживанням алькоголічних напитків, а се знова мало часто тяжкі наслідки для вживаючих.

Так, приміром, до нюйорських шпиталів доставлено нині 8 людий, що запивалися з приводу Квітної Неділі. Один з пацієнтів помер по дорозі до шпиталя; був се старший пожарний сторож.

РЕКОРД ВИТРИВАЛОСТИ В ПЛИВАННЮ.

МІЯМІ БІЧ, Флорида, 1. квітня. — Нюйорчанка пані Логі Мур Шемел побила рекорд витривалости в пливанню, вдержавшися на воді без перерви через 32 години. Попередний рекорд виносив 31 годину.

Цікаво, що пані Шемел має вже 47 літ життя, а тяжка праця її не богато змучила. Вона заповіла, що думає незадовго пробувати переплисти через Англійський канал.

СТРАШНІ БУРІ НА ТИХОМУ ОКЕАНІ.

ПОРТЛЕНД, Орегон, 1. квітня. — Ціле побереже Тихого океану навістила нині страшна буря. З моря приходять від кораблів бездротним телеграфом кличі о поміч; два менчі кораблики вже від трох днів здалися на ласку й неласку океану. Пропав один літак.

Страшні морські боруни бють об берег, через що в богато місцях зелізничий рух на прибережних зелізничих лініях перерваний.

АМЕРИКАНСЬКА ІНТЕРВЕНЦІЯ В НІКАРАГВІ.

МАНАГВА, Нікарагва, 1. квітня. — Два патрольові відділи американських маринарів доконали вдачного маневру проти відділу Сандістів та розбили його з утратою 5 вбитих та 2 ранених. Один з убитих мав бути провідником операційного відділу Сандістів.

Серед членів консервативної партії Нікарагви йде боротьба між кандидатами за номінацію на уряд президента.

ЗАГАДОЧНА БОМБА.

НЮ ЙОРК, 1. квітня. — В одному 17-поверховому домі на 38-ій Вул. вибухла бомба, підложена невисліджениими ще справниками. Вибух покалічив 9 осіб та вибив усі вікна в тому домі й сусідних. Пів тисячки робітників з того дому покинуло в той день працю.

ДО ОБОРОНИ НЕВИННО ЗАСУДЖЕНИХ НА СМЕРТЬ.

ПІДНЕСІМ ГРОМАДНИЙ ПРОТЕСТ ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ ЗНУЩАНЬ НАД НАШИМ НАРОДОМ В СТАРІМ КРАЮ І ПРОТИ ЗАСУДУ НА СМЕРТЬ ДВОХ НЕВИННИХ ЛЮДЕЙ.

ЗБИРАЙМО ФОНД НА ОБОРОНУ НЕВИННО ЗАСУДЖЕНИХ НА СМЕРТЬ ЛЯЦЬКИМИ КАТАМИ.

ДАЙМО МАТЕРІЯЛЬНУ ПІДДЕРЖКУ ДЛЯ ТОЇ ЦІЛИ, ЩОБИ ВИСВІТЛИТИ ПЕРЕД СВІТОМ ВАРВАРСТВО І ЗЛОЧИНСТВО ЛЯЦЬКОГО ОКУПАНТА.

ДО ТОГО ЗАКЛИКАЄ ВЕСЬ ЗАГАЛ ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

ВСІ ЖЕРТВИ НА ВИСШЕ ЗГАДАНІ ЦІЛИ НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ НА ТАКУ АДРЕСУ:

Obyednanye, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

АДВОКАТКА ПОВЕДЕ СВОГО КЛІЄНТА НА СМЕРТЬ.

ПАРИЖ, 31. марта. — Перший раз в історії адвокатка товаришитиме свому клієнтови до гільотини, відповідно до вимог французької кримінальної процедури. Імя сеї адвокатки — пані Ерліх, а імя її клієнта — Владек Зінзук, Поляк, якого недавно засуджено на смерть за морд. Богато людей відмовляло згадану адвокатку від того, щоби вона товаришила свому клієнтови на місце страчення, але вона заявила, що виконає свій професійний обовязок аж до самого кінця, хоч се їй прийдеться вельми тяжко. „Крім того — каже пані Ерліх — з усіх тих, що окружають Зінзука, лише я одна можу потішити його кількома словами в його рідній мові. Я буду при нім аж до останньої хвилі".

„ЦІЛЬ ОПРАВДУЄ ЗАСОБИ"

Суд у Будапешті розбирав цікаву суперечку. Місцевий адвокат Польоний сказав в одній своїй промові: „Ціль оправдує засоби", покликуючись на принцип єзуїтів. Мадярський єзуїт проф. Чапек назвав Польоня в прилюдній статті наклепником. Адвокат подав єзуїта в суд за образу чести. Суд покликав знавців і ці ствердили, що чин єзуїтів ніколи не оправдував низькі засоби для високих цілей, тільки це робили поодинокі єзуїти. Єзуїта Чапека звільнили, а адвокат мусів заплатити 1000 пенго судових коштів.

КРИГА ЗАБРАЛА 900 РИБАЛОК І 300 ВОЗІВ З КІНЬМИ.

В Фінському заливі на Балтійському морі трапився незвичайний випадок. Кілька ледових криг, на яких находилося в той час 900 рибалок і 300 підвод з кіньми, відірвалося раптом від берега й поплило в море. Всякі спроби задержати криги показалися неможливі. На допомогу нещасним вибралися проломлюючі ледів, що находилися в пристані.

В РУМОВИЩАХ ФОРТЕЧНОГО МУРУ.

З Макнес у Марокко повідомляють, що на днях завалився там міський фортечний мур на просторі 50 метрів. В його румовищах найдено 10 людей убитих, а 8 тяжко ранених. Побоюються, що жертв, досі не віднайдених, було більше.

ПРИСУД В СПРАВІ ПЕТРА БЛИЗНЮКА І ТОВАРИШІВ.

По 4-дневній розправі, переведеній в днях 28. і 29. лютого ц. р. та 1. і 2. березня ц. р., в справі Петра Близнюка і тов., обвинувачених за злочин шпіонажі в користь Української Радянської Республики, оголосив трибунал окружного суду в Чорткові присуд, яким десятьох обвинувачених визнано винними шпіонажі, а лише одного увільнено. Засуджені: 1) Петро Близнюк на 5 літ тяжкої вязниці, заостреної два рази в місяць темницею і постом; 2) Іван Сивогін на 5 літ т. в. заостреної раз у місяць темницею і постом; 3) Гриць Яворський на 4 роки т. в. заостреної щомісяця постом і темницею; 4) Анна Денега на 5 літ тяжкої тюрми, заостреної щомісяця темницею і постом; 5) Михайло Тарнавський на 5 літ тяжкої вязниці, заостреної щомісяця раз постом, темницею і твердим ложем; 6) Микола Солтищак на 3 роки тяж. тюрми з темницею і постом раз у місяць; 7) Микола Недзельський на 2 і пів року важкої тюрми, заостреної раз у місяць постом і твердим ложем; 8) Степан Легеньский на 4 року тяжкої вязниці з твердим ложем, постом і темницею раз у місяць; 9) Михайло Куртяк на 3 роки важкої тюрми, заостреної постом і твердим ложем раз у місяць і 10) Володимир Граб на 2 і пів року тюрми з постом і твердим ложем раз у місяць. Увільнено натомісць Михайла Гапкала. Проти того присуду зголосили оборонці обвинуваених зажалення неважности і відклик, а прокуратор жалобу неважности з причини звільнення Михайла Гапкала. Весь час розправа була тайна, а допущено лише 4 мужів довіря і офіцирів з КОПУ. До трибуналу входили: др. Тржценецкі як провідник та судді: Гайльгофер і Ґонсьоровскі як вотанти. Обвинувачував прокуратор Кучкевіч, а боронили др. Володимир Електорович і др. Іван Гринчишин.

Строгий присуд викликав прикре враження.

В КИТАЇ ЗАБОРОНЕНА ЗАЧІСКА А ЛЯ ГАРСОН.

З Пекіна повідомляють, що тамошний комендант, підвладний Чангтсоліна заборонив вороху для Англії пропаганду. Китайкам у Пекіні заборонено носити втяте волосся (а ля гарсон).

ВИНАЙШЛИ ЗАКАЗАНИЙ БРОВАР.

Федераційні агенти прогібіційні відкрили під ч. 212 Евню Н у Байон, Н. Дж., потайний бровар, в якім було готового пива поверх 10,000 гальонів. Знайдено і знищено ціле броварне уладженне. У тім броварі застукали агенти двох людей: Стефана Цижевського з Байон і Карла Ференбаха з Нюарку, Н. Дж.

ТАКОЖ „КСЬОНДЗИ".

Варшавська поліція арештувала кількох помислових обманців, що виступали на варшавському бруку під покришкою ксьондзівської реверенди. Один з них, якийсь Спалінські, виступав як ксьондз Вільчиньскі й „купував" по склепах біжутерію, виставляючи підроблені векслі. Другий, Матенюк, виступав як кс. де Россе — відправляв богослуження, хрестив, сповідав і т. п. Слідство виявило, що жаден з них не знав слова по латинськи.

ФАЛЬШИВА КНЯЖНА.

Член екатеринбурського совіту Сиромолотов заявляє журналістам, що оповідання авантуристки Чайковської, яка запевняє, що є вел. княжною Анастазією, є чистою видумкою. Сиромолотов, що підписав наказ про розстріл царської родини, знає напевно, що вся вона згинула від револьверових куль.

СВІТОВА ВСЯЧИНА.

Після розбиття Абд-ель-Кріма в Марокко до цього часу 1870 родин із місцевих племен перейшло в смугу зайняту Францією і склало зброю. — Англійська палата лордів займеться у найближчих днях законопроектом Пармура, щоби карати каторгою мущин, які дозволяють своїм жінкам займатись проституцією. — В Оттаві почались переговори, щоби прилучити Ню-Фавнленд до Канади. — У Каїро студентський страйк і криваві демонстрації: — Афганістанський емір жертвував 25,000 фр. на будову „дому хемії" в Парижі. — У найближчім часі зіздеться в Кале през. Пуанкаре з герцогом брабантським. — Між Францією і Швецією підписаний арбітражний договір. — На Кримі великі морози. — У Пенджабі (анг. Індія) підчас заворушень убили 4 мусулман і 16 ранили.

РОБІТНИКИ ДЕМОНСТРУЮТЬ ПРОТИ ПОЛЬСЬКОГО УРЯДУ

БОГАТО АРЕШТОВАНИХ І ПОБИТИХ.

ВАРШАВА, 1. квітня. — Тут відбувався сегодня похорон трох робітників, котрі згинули, коли валився будинок. При тій нагоді варшавські робітники уряджали демонстрацію, звернену проти польського уряду. Поліція стріляла до робітників. Є багато ранених і побитих. Польський уряд звалює, як звичайно, всю вину — на комуністів.

СОЦІЯЛІСТИ ВИКИДАЮТЬ З СОЙМУ КОМУНІСТІВ.

КОМУНІСТИ НЕ ХОТІЛИ СЛУХАТИ УПІМНЕНЬ ПРЕЗИДЕНТА СОЙМУ ДАШИНСЬКОГО, ВІДОМОГО ПРОВІДНИКА ПОЛЬСЬКИХ СОЦІЯЛІСТІВ. — ТОДІ СОЦІЯЛІСТИЧНІ ПОСЛИ ВИКИНУЛИ ЇХ З САЛІ ЗАСІДАНЬ.

ВАРШАВА, 1. квітня. — Комуністична соймова фракція польського сойму складається всего з 5 комуністів і всіх їх викинули з салі нарад. Сталося те тому, що вони не хотіли слухати президента сойму Дашинського і робили галас та перешкаджали нарадам. Щоби не кликати на них поліції, самі соціялісти вхопили комуністів за обшивку та повикидали з салі. Не обійшлося при тім, річ ясна, без доброї бійки. Двох комуністів таки тяжко побито.

По тім сойм повів дальші наради. Дашинському, що так вдатно справився з комуністами, зробив цілий сойм велику овацію. Ґратулювали йому навіть вороги соціялістів. І мабуть завдяки тому перейшов без дискусії соціялістичний внесок, що ухвалив 80 міліонів золотих на виконанне запроектованої будівельної програми.

ВЕЛИКИЙ ЗЕМЛЕТРУС В МАЛІЙ АЗІЇ.

ВЕЛИКИЙ ПЕРЕПОЛОХ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ. — ВСЬО ПАДАЛО НА КОЛІНА І МОЛИЛОСЯ. — ДЕЯКІ СЕЛА ЦІЛКОМ ЗНИЩЕНО, ЩО Й СЛІДУ ПО НИХ НЕМА. — МАТЕРІЯЛЬНО НАЙБІЛЬШЕ ПОТЕРПІЛО МІСТО СМИРНА.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 1. квітня. — Ціла полоса довкола міста Смирни переживала страшні хвилі. Нещаснійте те місто пережило на протязі своєї історії вже не одно нещастє і не один землетрус. А в 1922 р. навістив його страшний огонь, який пожер тисячі жертв в людях. А тепер потерпіло місто знова від страшного землетрусу, який навістив Малу Азію. Населенне як би предчувало нещастє. Бо воздух був пересичений електрикою, а вода на березі моря піднеслася нагло дуже високо і перевerталася та шуміла, цілком так, як би кипіла. По тім почули люди страшний гук, який не дається порівняти з ніякими громами, хоч би найстрашнійшими. Всьо повиходило на вулиці і попадало на коліна та молилося. Слідувало ще таких 8 потрясень.

Досі доносять про 60 забитих, а скільки ранених, не знати. Повно домів знищених, а другі тяжко ушкоджені.

Землетрус наробив багато шкоди і по селах. Місцевість Турболі зникла з лиця землі. В одним з поблизьких сіл завалився будинок і забив на місці цілу родину, складаючуся з 5 осіб.

Який се був страшний землетрус, видно з того, що в такім великім місті як Смирна є аж 90% будинків знищених або ушкоджених.

ПОАНКАРЕ ГОТОВИЙ ДО ЗГОДИ.

ГОДИТЬСЯ НА ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ НОВОГО УРЕГУЛЬОВАННЯ ВОЄННИХ ДОВГІВ І НІМЕЦЬКИХ РЕПАРАЦІЙ.

ПАРИЖ, 1. квітня. — В місті Каркасон виголосив французький премієр Поанкаре свою недільну бесіду, в якій обговорив справу німецьких репарацій і воєнних довгів. Є це важна промова, бо з неї можна пізнати гадку уряду. Поанкаре згодився на ревізію німецьких репарацій і на те, щоби репарації відтягнути від політики, а поставити їх на чисто бизнесову базу. В той спосіб прийде мабуть дуже скоро до виконання пляну банкирів, згідно з яким зредукується суму репарацій до 32 біліонів марок. Половина з того припаде Злученим Державам титулом воєнних довгів, а решта припаде Франції згл. аліянтам.

З МИРОВОГО ПРЕДЛОЖЕННЯ НІЧОГО НЕ ВИЙДЕ.

БРІЯН ВЖЕ НЕ БУДЕ БІЛЬШЕ ВІДПОВІДАТИ. — ВІДПОВІДЬ БУЛА ОСТАТОЧНА.

ПАРИЖ, 1. квітня. — Коли розійшлася вістка, що секретар стейту Келлог заявив, що французька нота вдоволяюча, але треба її ще дещо змодифікувати, вся преса того переконання, що з предложення Келлога в справі поставлення війни поза законом нічого не вийде. Услівя і застереження, подані в послідній ноті Бріяном, є остаточні. До того виготовано їх в порозумінню з Англією, Німеччиною, Італією і Японією.

ПОСЛИ СПАСЛИСЯ ВІД ТЮРМИ АЕРОПЛЯНАМИ.

БЕРЛІН, 1. квітня. — Шістьох комуністичних послів, котрим грозив по замкненню парляменту арешт, втікли з Німеччини аеропланами до других країв, а то Австрії, Чехословаччини і Швайцарії.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

СВОБОДА (LIBERTY)
Founded 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346. JERSEY CITY N. J.

ДАЙМО ГІДНУ ВІДПОВІДЬ

В тім часі, коли дехто в Америці бажає собі завернути українську іміграцію, а навіть і весь наш нарід до орієнтації будови української державности при помочі „культурної" Польщі, дійшли до нас вісти, що малюють найновіщу картину з нашого вікового мучеництва, а заразом і „західної" польської „культури". Ото засліплений в ненависти до українського народа польський суд у Львові засудив на смерть двох молодих Українців, приписуючи їм забиття одного з катів українського народа, — шкільного куратора Собінського. А саме на забитім Собінськім мали ми нагоду побачити польську „західну" культуру в цілій її величі. Бо саме той куратор, коли дав якому українському учителеви чи учительці посаду, то заганяв їх на глухі мазурські села, або в землі варшавські чи познанські. Саме той „західний культурник" нищив цілковито наш шкільний доробок з часів Австрії, позамикав українські школи та позаводив примусове польське урядоване по українських школах державних, домагаючися такого урядовання навіть і від приватних українських шкіл, від Рідної Школи. І саме за його страшний удар, звернений в душу нашого народа, в нашу школу, згинув він з українських революційних рук.

Польська влада не могла знайти дійсних убийників. Не маючи спромоги наситити своєї жажди пімсти на дійсних убийниках, поарештувала вона людей невинних, покликуючись на доноси провокаторів, польської жандармерії та ріжних пройдисвітів, що готові за гроші продати і рідну маму. І от при помочі тих людей знайшов суд між обжалованими двох, котрих узнав винними убийства Собінського і засудив їх на смерть. Засудив, хоч з рамени Української Революційної Органiзації подано до суду заяву, що цей атентат виконали інші люде, котрі є вже поза межами польської держави. Засудили, хоч Укр. Революційна Організація заповіла, що на случай засуду ужие всіх засобів, щоби виказати перед цілим культурним світом злочинність такого вироку. Засудили, хоч польський суд і поліція вже раз скомпромітувалися в процесі Штайгера, коли то мимо заяви Укр. Військової Організації, що атентат виконав Українець Ольшанський, хотіли звалити атентат на жида Штайгера.

І ось тепер Українська Військова Організація хоче скомпромітувати перед цілим світом не тільки польський суд, але й „миршаву, збудовану на нашій кривді й на злочинах, поповнюваних над нашим народом, польську займанщину". До участи в тій акції закликає і нас, американських Українців. А ми певні, що іміграція наша гідно відозветься і запротестує громадно проти польської культури, проти польського варварства і дасть свій цент на оборону невинно засуджених на смерть українських борців.

В ПОЛЬЩІ ЗАСУДЖУЮТЬ НЕВИННИХ УКРАЇНЦІВ НА СМЕРТЬ

Українська Військова Організація хоче скомпромітувати катів українського народу. — Звертається до американських Українців з просьбою взяти участь в обороні невинно засуджених та у виказанню перед світом тих злочинів, що їх допускається польський наїздник над українським народом.

Українська Військова Організація віднеслася до американських Українців з ось яким закликом:

ДО УКРАЇНЦІВ — ГРОМАДЯН В АМЕРИЦІ.

Далеко з Рідного Краю кличемо до Вас! Польський наїздник на наших землях, що нищив і нищить, допустився вогнем і мечем нас від віків нового злочину. В судовій розправі проти 17-ьох Українців у Львові посмів польський суд двох зовсім невинних людей, Василя Атаманчука й Івана Вербицького, засудити на смерть за недоказане їм вбивство ката українського шкільництва, львівського шкільного куратора, Собінського. Не помогла річева оборона адвокатів, не помогло повне виказання безпідставности акту обвинувачення. Виття польської преси „распни, распни!", жадоба крови і невинних жертв так засліпили польський суд, що він допустився нового морду юстиції.

Українська Військова Організація мала цю сміливість усунути з лиця землі найбільшого шкідника українського шкільництва й виконала тільки це, чого домагалася ціла свідома українська суспільність і що диктувала потреба хвилі. Що Собінський належав до найбільших і найпідступніших наших ворогів, виказала вже сама польська преса так після вбивства як і підчас процесу і як сам прокуратор у своїй кінцевій промові. Українська Військова Організація, свідома ваги й значіння політичного атентату, мала сміливість признатися до цього вчинку й уважала при цьому за свій обовязок, для ратування невинних і в цьому ділі непричасних людей, заявити так письмом до суду як також в свойому органі „Сурма" згідно з правдою, що виконавцями атентату були не Василь Атаманчук ні Іван Вербицький, але инші люде. Річеві аргументи й згідні з правдою твердження Української Військової Організації розбилися об засліплені шовінізмом і бутою переможця уми ляцьких присяжних суддів і ляцького суду. В свойому письмі заявила Українська Військова Організація, що на випадок засуду невинних вона вжиє всіх заходів і средств, щоб не допустити до виконання засуду над невинними особами й що здере перед цілим культурним світом заслону, що закриває брудну душу, жорстокість і плюгаві вчинки ляцького наїздника над українським народом. Львівський засуд є дальшим визовом, киненим не тільки Українській Військовій Організації, але й цілому українському народові. Не думаємо просити ласки й помилування у ворога. Кинений нам ляцьким наїздником визов мусимо підняти! Не сміємо допустити до цього, щоб невинні люде падали жертвою польської сліпої Теміди! В цьому випадкові мусимо доложити всіх зусиль, щоб не тільки вимусити звільнення невинних, але щоб ще раз перед світом виказати божевілля польських судів та всі ці злочини, що їх допускається польський наїздник над нашим народом. Краєві средства оборони невинних жертв ми вже частинно вичерпали. Тепер мусимо цю справу поставити перед культурним світом і напятнувати перед світовою публичною опінією.

Боротьба на світовій арені вимагає ще більше зусиль і засобів, оскільки вона має увінчатися успіхом і це супроти ворога, що розпоряджає всякими средствами.

Й тому о поміч в цім бою звертаемося до Вас — Земляків за океанном. Не надуживали ми Вашої помочі в нашій дотеперішній затяжній боротьбі з наїздником. Ми спиралися виключно на наші власні сили, бо були свідомі цього, що матеріяльна допомога зза океану могла домагатися голосних вчинків, що в тактиці підпольної боротьби часто не є можливим. І коли Українська Військова Організація звертається до Вас о поміч, то хай це буде найкращим доказом, що хвиля важка й потреба велика!

Допоможіть нам **морально** уладженням ряду сходин і протестів проти цього звірського засуду й **допоможіть** нам **матеріяльно** шляхом збірок на фонд оборони й ратування невинно засуджених на смерть жертв ляцького варварства. Оскільки Ви нам поможете, то нам удасться не тільки звільнити невинно засуджених, але й скомпромітувати перед цілим культурним світом цю миршаву, збудовану на нашій кривді й на злочинах, поповнюваних над нашим народом, польську займанщину.

Будьте для нас цим, чим були заокеанські Ірляндці, ціж самі Поляки, Чехи й Литовці для своїх братів у їх боротьбі за незалежність.

Зогляду на всякі можливі комплікації, зокремаж зогляду на неможливість створення відповідного конта в краю „на фонд оборони невинно засуджених на смерть ляцькими катами", просимо складати жертви на руки своїх організацій. Кінцевий виказ жертводавців як також розрахунок із зужиття цього фонду подамо в нашому органі „Сурма", як також в американських українських часописах до відома.

КОМАНДА УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Львів, в міс. березні 1928. р.

ПОЛЬСЬКИМ ТЕПЕРІШНИМ МОЖНОВЛАДЦЯМ В АЛЬБОМ.

Лист польських революціонерів ізза тюремної решітки варшавської цитаделі в перших днях січня 1886-го року.

По зясованню цих переживань і терпінь, що їх приходиться польським революціонерам зносити в московських, варшавських казаматах, кінчиться лист слідуючим зазивом:

„Не дайте пропасти ділови, а скільки стане вам сил, не простіть ворогови шибениць. Нехай пізнає ворог, що нарід, раз пробуджений зі сну, не устане в боротьбі, доки не побідить. Побіда ця недалека, самі шибениці про це наглядно доказують. Слабий мусить бути наш ворог, якщо страх і пімста так його засліпили, що сам допче свої закони і вішає невинних і невинних засуджує на довгі літа тюрми. Це його останні судороги, це останні удари смертельно раненої гидри.

„Ще троха жертв і праці, а побіда буде нагородою й нагробним памятником для погибших.

„Може цеї хвилі котрийсь із нас ще дожиє, а якщо прийдеться скорше вмерти, то ніхто не буде своєї долі проклинати; кпити буде собі з наших катів і з вірою глядіти в будучність. Бо будучність належить нашій ідеї. І ви, товариші, постійною та послідовною працею зближіть цю ідею до нас.

„Будьте витревалі й щасливі".

Пророчі слова цього листа сповнилися. Російське самодержаве впало й всі політичні вязні з 1884 р., що писали цього листа, вийшли на волю й стали співкерманичами польської держави. Але забули на ці терпіння й знущання, що їх зазнали від російського самодержавія, з примінювані супроти них російські практики перенесли на другі, поневолені Польщею народи.

І ми тут скажемо: що історія повторяється, що недалекий час, коли розвалиться Польща, бо польське поступовання з Українцями і другими поневоленими Польщею народами нагадує дуже яскраво поступовання російських можновладців перед їх упадком.

„Сурма".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

„НОВИ СВЯТ" І „РУСЬКИЙ СЕЛЯНИН".

Засилаю Вам витинок з польської ґазети „Нови Свят", бо думаю, що сю справу треба доконче підняти в нашій ґазеті. „Нови Свят" читає в Ню Йорку й околиці богато Українців, певно богато більше, як ту ґазету, що себе чомусь зве „Український Вістник". Через те богато Українців може справді подумати собі, що за Польщею потягає весь Ню Йорк, коли туди тягне „найповажнейша ченсьць русіньскей кольонії в Ню Йорку, ктура ґрупує сє докола Народовего Дому на Шустей уль.". Треба сказати всім Українцям, щоби далі осе баламутство не ширилося, та щоб всі знали, кілько то „поважних русінуф" збирається „на шустей уліци".

Від чотирох місяців виходить той тижневик, що чомусь називається „Український Вістник", і через чотири місяці лається на Український Народний Союз, на Свободу, на Обєднанне, на всіх Українців, що працюють не язиком, а ділом для українського народа. Богато людий не розуміло, чому „Український Вістник" веде таку „високу політику". Тепер виходить шило з мішка. Тепер видно, чиї інтереси попирає ся ґазета.

Тимко Мелещук, Ню Йорк.

Ф о т о ґ р а ф (до малої дівчинки, яку фотоґрафує): Так дитинко, дивися гарненько в отсе скло, а зі скриньки вискочить гарна лялечка.

Д і в ч и н к а: Не смііться! Експонуйте плиту і кінець!

В. Кедровський.

1917 РІК.

(74)

Особливо тяжко довелося 155 пішій дивізії, що стратила в сих боях убитими й раненими до ¾ свого складу, але все таки з честю вийшла з тяжких обставин. Про геройство її писала вся російська преса; було надруковане не одне похвальне урядове повідомленне командування про її знамениті бої, але ніде жадним словом не було згадано, що то українська дивізія, в якій Москалів-вояків не було.

Характеристичне для поведінки Москалів у ті часи на фронті наведу ось що:

В московській газеті „Свободний Голос", що виходила у Винниці, вміщено таке повідомлене одного Чеха:

„Наша чесько-словацька бригада стояла на позиції поруч з українськими частинами. Ще кілька день перед початком наступу ми вели перестрілку з Німцями і навіть діло раз-у-раз доходило до герців. Діяльність наша дуже не подобалась одній дивізії (московській), що стояла в резерві і на половину була зложена з большевиків. Вони що-дня вимагали, щоби ми перестали „дрочити" Німців. Се дуже шкодило нашому бадьорому настроєви, але ми все таки ґадали, що, коли прийде приказ Керенського наступати, то й сі наші „миролюбиві" товариші підуть за нами. Нарешті одержали й приказ „вперед!" Наша бриґада, як один чоловік, не діждавшись ще поки артилерія скінчить своє діло, кинулась в атаку. — „Тут оповідач не втримався і розридався" — каже ґазета. Не встигли ми всі вийти з окопів, як нам у спини засвистіли зрадницькі „братські" кулі, одною з яких і я був поранений у праве плече. Не можу оповісти, що тоді поміж нами зробилося! Усіми опанував відчай, бо ми опинилися в середині, а з переду і з заду однаково загрожувама смерть. Ми зупинилися, не знаючи, куди йти: назад, чи вперед!? Коли тут на допомогу зявились українські частини, що оточили збиту з пантелику дивізію і примусили її зупинити братогубство. Після того зразу наша бриґада вдруге кинулася в атаку, взяла німецькі окопи і біля 1800 бранців".

Такі події відбувалися майже на всіх відтинках фронту частин, що наступали. Москалі стріляли в спини Чехам і Українцям, що вели наступ. А в той час російський уряд і верховне головне командуваннє знаходили для себе гідним красти славу і честь героїв національних військ і ними вінчати — грабіжницько-трусливе гільтайство, яке тоді називало себе „русская революціонная армія".

Укр. Військ. Ґенер. Комітет дав інструкцію своєму членови, представникови при Ставці полковн. Павленкови В., звернути негайно увагу верховного командування на те, що 6, 17 і 41 корпуси складаються виключно з українських дивізій і катеґорично домагатися негайного оголошення відповідним наказом сих корпусів українськими, що булоб одинокою відповідною для них нагородою за їх геройство і великі жертви, понесені в наступі. Українці-вояки мали право чекати, що врешті їх назовуть справжнім національним іменем, але не дочекалися.

В дорозі до сих корпусів було більше сотні українських відділів, що Ґен. Комітет викликав з усіх просторів бувшої Росії на допомогу своїм братам і доповнення їх великих утрат. Инші відділи, крім національних, іще довго перед наступом у бік фронту майже не йшли, бо запасні частини уже „страйкували" і маршових рот не виправляли.

В той час, коли остаточно зясувалося, що наступ 18 червня не вдався, що Українці-вояки цілком даремно понесли величезні жертви „во славу русскаго оружія", до Комітету наспіло повідомлення Павленка, що Ставка відмовляється від усталення на далі дивізій 6, 17 і 41 корпусів та инших, що набули собі останнім наступом світової слави, як українських і що, мовляв, будуть визначені для українізації инші дивізії, а в той час українські відділи повинні йти по незмінному маршруту в старі дивізії.

Передо мною, як безпосередно завідуючим перевозом сих відділів, повстало питаннє: чи має право Ґенеральний Комітет взагалі, а я з окрема, кидати далі на недоцільний убій красших синів українського народу!?

Відповідь собі я знайшов одиноку: Ні!...

Досить уже піддаватися обіцянкам Ставки та Петербурського уряду в особі Керенського, які нашу безконечну льояльність використовували на шкоду нам і нашого народу безсоромним способом...

Ми, піддаючись їх обіцянкам, лише творимо страшний злочин, кидаючи на убій цвіт українського народу, який безмежно вірить нам...

Се треба спинити... Така була моя постанова. І я негайно, навіть не порадившись з иншими членами Комітету, вислав обіжно телеґраму по всіх відділах і запасних полках такого змісту: Для українізації Ставка визначить нові дивізії, тому припинити висилку українських маршових рот та висилку українських відділів на фронт аж до окремого розпорядку Ґенер. Комітету. За Укр. Ґенер. Комітет (підпис)".

Трохи пізніше главкоюз. ґенер. Корнілов у розмові з членом Ґенер. Комітету ґен. Кондратовичом, зазначивши, що українські полки бються на фронті надзвичайно відважно, в підвисшено-погрозливому тоні додав: „Я знаю, кто остановіл ешелони і создал мне пробку под Тарнополем! Я его повєшу! Да вообще весь ваш Ґенеральний Комітет перевешаю!..."

Забув ґенерал Корнілов, що тільки Ґенер. Комітет і створив ті міцні боеві частини, які він тільки що вихваляв. Забув він і те, що наступ не вдався зовсім не з причин „пробки", а инших, які були й йому добре відомі.

Коли дійсно був винен у чому Ґенер. Комітет, то в тому, що він послав, без задоволення його домагань з боку верховного Командування і Петербурського уряду, таку силу українського вояцтва на фронт, яке потім своєю численністю утворило на залізницях „пробку", коли глум Ставки і Керенського над українськими домаганнями перейшов усякі межі цинізму.

Якби швидше Ґенер. Комітет не направляв сотні українських відділів на фронт, то не булоб гір трупів і тисяч калік українського вояцтва, як апотеози наступу „велікой революціонной армії под руководітельством вдохновляющаго ее вождя Керенскаго".

(Дальше буде)

Господар продав на торзі бики, впився добре і пяніський вертав на кони. По дорозі в лісі переймили його злодії, стягли з коня, забрали гроші і посадили його назад на коня лицем до хвоста, привязали його до коня, щоби не впав. Кінь знав дорогу, отже пішов сам. Досвіта кінь станув перед хатою. Господар пробудився і каже до себе: Грім би побив тих злодіїв; не лиш обікрали мене, але ще й коневі голову відрубали.

Др. Остап Грицай (Відень).

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА ЯК ПИСЬМЕННИЦЯ

III.

„Через кладку".

Повість „Через кладку" — це четверта більша повість Ольги Кобилянської з життя української інтеліґенції. Вона друкувалася в р. 1912. в Л. Н. Вістнику (том LVII—LX), а окремою відбиткою появилася в тімже самім році, накладом Видавничої Спілки у Львові. В ній, як і у всіх попередніх оповіданнях нашої письменниці, найважніша геройка — це молода дівчина, яка хотілаб добути самостійного становища в життю на те, щоб могти віддатися в цілости творчій праці над самою собою. Вона називається тут Маня Обринська і є донькою одного з найвисших урядовців в невеликім гірськім місті К. Обринські — це свідома свойого висшого суспільного становища інтеліґентська гербова родина, зі своїми, сказатиб, аристократичними традиціями та зі знаменним для таких родин за старої Австрії — злим матеріяльним положенням. Ця обставина тут — як і зрештою, в усіх оповіданнях Кобилянської з інтеліґентського життя, — надзвичайно важна. Бо вона пояснює нам з одної сторони всю траґіку героїв Кобилянської і в їх змаганнях до висшої мети, а з другої являється не абияким документом культурних обставин в епоху австрійського володіння на нашій Рідній Землі. На довгі десятиліття перед війною, ба, можна сказати, у продовж усього століття, в якому наша Галичина, а з нею і зелена Буковина приналежала до кокоронних країв австро-мадярської монархії, зазначувалася тут в суспільнім устрою яскрава нерівність і страшна, матеріяльна нужда. ¾ нашої землі було в руках польських дідичів і поміщиків, здебільшого панських непотрібів і розпустників, що розкушували у своїх палацах та прогайновували кервавицю ґалицької землі в блискучих заграничних столицях*), підчас коли з нашого вщерть обідраного і спролетаризованого селянина тягнули останню сорочку за податки й данини для цісаря і панів. Ще сьогодня вражають нас глибоко згадки про тих наших бідних людей, яким не лишалося ніщо инше, тільки голодова смерть, або мученицька еміґрація за море, до Америки, Канади або Бразилії, кудись далеко, „в світ за очі", щоб не бачити більше того пекла матеріяльної біди на своїй — не своїй землі. І ще сьогодня зворушають нас до сліз картини еміґрантської долі-недолі, змальовані нашими пись-

*) Відомо загально нпр., що один з тодішніх польських панів, граф Юзеф Потоцкі, програв у Відні за одну ніч 2 міліони срібних ґульденів, на тодішні часи просто великанські гроші, за які можна було виживити сотки селянських родин! — О. Г.

(Продовжене на стор. 3-тій)

НАЙСТАРША БІБЛІОТЕКА НА СВІТІ.

Богато людей, що відвідують нинішні бібліотеки, навіть не уявляють собі, як виглядає найстарша у світі, досі збережена бібліотека. Вони бачили книжки в оправі паперовій, шкіряній, чи якій иншій, із золоченими берегами або й без них, тай думають, що книжки і давніше так виглядали. Але з історії бачимо, що книжка доволі часто зміняла свій зверхній вид. У старім **Єгипті, Палестині й инших східних краях** подобала часом на звиток, що був навинений на однім або двох дрючках, а підчас читання його треба було розвивати і назад звивати. Збережені рештки цих старих книжок, на перґамені і папірусі, можуть і нині творити бібліотеку. Але любитель книжок мусів би зачудуватися, колиб станув перед бібліотекою асирійського короля **Сардапапаля** або **Асурбаніпаля,** який володів від 668 до 626 року перед **Христом.**

Коли вчені віднайшли цю дивну **бібліотеку, думали, що то якась цегольня.** Бачили перед собою величезну купу — двацять дві тисячі твердо випалюваних цегол і черепів. Що правда, на кождій цеглі було щось написано **асирійським кликовим письмом,** але в Асирії і Вавилоні найдено вже і передше чимало цегол і черепів з написами, що проголошували приміром таке: „Я Навуходонозор, цар Вавилону, син Набопаласара царя вавилонського. Я вимостив вавилонську дорогу для процесії великого володаря Мардука камінними плитами із Шаду. Мардуче, пане, дай вічне життя!" Але як учені розслідили добре це місце знахідок, переконалися, що мають до діла із справжньою бібліотекою, найстаршою, досі збереженою на землі.

Ніннва, місто, якому пророк Йона пророкував упадок і про яку говорить грецький історик у своїй „Анабазіс" як про купу незрозумілого румовища, заговорила до вчених тими дивними книжками, якими є сторінки поодиноких цегол, так ясно, що нині знаємо доволі докладно її духову культуру, її політику, віру, знання, пісенність і забобони.

Тому, що ця дві тисячі і пятьсот літ стара бібліотека була заразом і державним архівом, є у ній поданий передовсім опис життя, воен, будівництв і инших подвигів асирійських царів. Є теж збережені царські проклямації, прикази і ін. провінціональним намісникам, тексти торговельних договорів, приватних просьб і зажалень. Асирійські священики заховали тут свої молитви до бога сонця й инших богів, свої пророцтва й обряди. Особливе значіння мають молитви і притчі, які дають нам пізнати асирійську поезію. Не є то що правда найстарша поезія на світі, бо у Єгиптян, Жидів, Греків і деяких инших народів є і давніші заховані поетичні твори. Але велику увагу звернула ця обставина, що в асирійській поезії є чимало слідів, спільних із Біблією, а передовсім із Мойсеєвими книгами.

І в асирійській літературі, як і в усіх старих народів, заховався спомин (що правда, у викривленім змислі) про потопу. Одна книга з тої старої бібліотеки, найденої на звалищах Ніниви, оповідає, як Бог прикликав праведника Сітнапіштіма, щоби будував корабель, аби міг вирятуватися, як прийде потопа. Гарно описано, як Сітнапіштім відізвався на цей зазив. Плястично зображено, як збираються темні хмари, громи, блискавки, падання дощу, бішеність візбраних вод, темряву і нищення життя. Шість днів і шість ночей треває це страхіття, а потім усе успокоюється і корабель осідає на горі Нісірі. — Семого дня — сказано в цій асирійській книзі — випущено голуба на двір. Голуб відлетів і вернув назад, бо ще не було суші. Сітнапіштім пустив після того ластівку, але і вона вернулася. Вкінці пустив ворона і він більше не вернув, бо вода вже була опала і було для нього досить стерва, яким живився. Після того Сітнапіштім вивів людей і звірят із корабля і приніс жертву богові Ваалові, який ублаганий обіцяв, що більше не каратиме людей загальною потопою, лише хижими звірятами, голодом, пошестю й иншими подібними нещастями.

В бібліотеці заховалися і деякі медичні, астрономічні і математичні підручники. З книг Старого Завіта знаємо, що поганські народи мали своїх лікарів і фальшивих пророків, які пояснювали сни, пророкували будуччину і займалися астрольоґією (звіздарством). Велика часть книг говорить і про це. Тут є „пророцтва" про війни, саранчу, скорпіонів і инші божі кари. Хоч ті „пророцтва" не сповнилися, але сповнилося пророцтво пророка Єремії, яке сказав про Вавилон, а яке дослівно сповнилося на Вавилоні: „Зате будуть пустинні звірі і дикі собаки тут жити і молоді струси... А Вавилон переміниться у купу каміння і цегли".

РІВНОПРАВНІСТЬ ЖІНОК.

Не дивлячись на накази та декрети, якими обдаровують большевики своїх підданих, піддані щось не дуже з того користають. Особливо жінки. Правда, що вони в тім не винні, бо ще не пережито старого побуту. Особливо то помітно на фабриці, де жінкам чинять ріжні утиски.

Майстер, коли до нього звернулася жінка за вказівками, відповів:

— Я взагалі до жінок не підходжу. Хай прийде ваш чоловік тай поладить вам машину, тай взагалі, якби мені дали владу, я ні одної жінки не поставив би до варстату.

А ось другий приклад. На одній з машин зникла частина. Дівчина, що працювала на ній, звернулася до майстра з проханням помогти їй. Замісць допомоги почула:

— Я не винен, що ви десь шалаєтесь! Машина простояла дві шихти, а робітниці гуляли.

„Таких фактів можна навести силу. Майстри погано ставляться до жінок і не пособляють, а навпаки утруднюють роботу" — так подає совітська ґазета „Правда".

РОБІТНИКИ В „РОБІТНИЧІЙ ДЕРЖАВІ".

Большевики дзвонять на весь світ про те, як добре живеться робітникови в Росії та лають Европу та Америку за байдужність до робітника. Ось що пише кореспондент „Правди":

„Коло фабрики є робітничий присілок. На 52 доми, з яких тільки 5 туди-сюди, а решта не годиться нікуди: сирі, холодні. Фабрика поширюється, робітників прибуває, а помешкань не будують. В одному помешканню живе по дві родини.

„Купалень нема зовсім. Є щось подібного до лазні, але далеко тай замале. В літі робітники купаються в брудному ставку. В присілку нема ні одної криниці, й по воду ходять дуже далеко.

„Не добре й з платнею. Виплачується завше з великими запізненнями, на 1½—2 місяців".

Це все, що міг написати кореспондент. Цікаво, щоб він написав, колиб не було цензури?

КРАЇ ПИТАЛЬНИКІВ.

Большевики, як відомо, хочуть знати все, навіть таке, чогоб і не треба знати. По усіх уставах розповсюджена система анкет (лісти питань), по яких совітські урядовці складають статистику. Такі стовпи держави на анкетах їдуть та анкетами поганяють. Але часом і большевикам буває поверх горла тих питань та питальників і тоді хто небудь бере і пише в ґазету. Про одну таку анкету розповідає московська „Правда", звичайно обурюючись на урядовця. Ось ті питання:

„Коли в хаті нема виходка, то що роблять мешканці? Чи мають мешканці воши в голові, в одежі блохи й т. и.? Чи є в хаті блощиці, таракани, мокриці, та скілько?"

Аґрономи негайно кинули аґрикультурну роботу й занялися статистикою, а через якийсь час вже писали відповіди на всі питання.

„В голові вошей нема, за те в одежі не бракує! Зареґістровано пересічно на кожну хату 611 блох, і т. д.

Одним словом: чудасія!

САМИЧКИ КОМАХ, ЩО ПОЄДИНКУЮТЬСЯ.

В тропікальних краях а також у середземноморських жиє саранча, якої самиці є дуже енерґічні. Вони укладають часом свої рамена так, начеб молилися і з того теж походить їх назва поклонниці Бога. А вже ця постава комах не є нічим иншим, як чиганням на добичу. Самиці тої саранчі є такі зависні, що нерідко за самця приходить до завзятих двобоїв. Побідниця заволодіє не лише самцем, але й побідженою самичкою, яку зараз пожирає. Після першого любовного похміля пожирає і самця.

ПОРЦЕЛЯНА.

Порцеляна, то винахід Китайців, бо вони знали її 1200 літ скорше, заки була знана в Европі. Китайська і японська порцеляна прийшла до Европи около 1500-го р. Назва порцеляна походить від Портуґальців, які перші принесли її до Европи. Двіста літ усякі заходи виробляти порцеляну були безуспішні. Перші виробляли порцеляну Французи в 1700-му році, але вона була дуже лиха. Після довгих проб удалося Німцям виробляти гарну порцеляну, а Швайцарець Ботґер уліпшив виріб порцеляни. В 1710-му році вперше явилася на торзі т. зв. Майзнерова порцеляна.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

(Продовження зі стор. 2-гої)

менниками й поетами в таких творах, як **„Камінний хрест"** В. Стефаника, **„Іван бразилієць"** Т. Бордуляка, **„До Бразилії"** І. Франка та ин., або те пропамятне місце у Франковій поемі **„Спомини"**, де про ненажерливий панський двір поет співає таке:

....Червоний дах його і стіни сині,
Блискучі вікна, ґанки, виноград,
Все те немов кричить сільській хатчині:
„Не смій дихнуть! З твоїх занядрів темних
Сюди тобі чола вверх не піднять!
Ти дич! Ти варварство! Ти підяремних
Волів житло, притулок хамських рас,
Печера, повна лютих гадів земних!
Їх вартість в тім лиш, щоб робить на нас,
Їх чеснота лиш послух і покора,
Їм слід горіти, щоб наш блиск не згас!"

(У збірці: „З Днів журби").

А коли так нашому селянинові доводилося робити на блеск панського двора, а робітникові на блеск жидівського капіталізму, то наш інтеліґент, о скільки не хотів стати попом, мусів запрягатися в душливе ярмо урядничої служби тай за песі гроші гарувати на славу цісарського бюрократизму. За песі гроші, кажу, бож відомо, що фінанси старої Австрії все були в найгіршім неладі, урядовці були плачені нужденно, і мусіли каратися по славетних австрійських бюрах за найнижшу платню ціле своє життя, коли хотіли доробитися якого-такого життевого обезпечення. — Ти повинен — каже в повісти „Через кладку" попадя Олесева до свойого сина Богдана, що хотівби одружитися з Манею — у священичих кругах обзиратися, але не йти між урядників. — Що там знайдеш? Статок, маєтки? Там усе **без фундаменту.** Дівчата виховуються для ока. Все їх майно — поверховність (тобто те, що на них). А щодо розуміння господарки такої, як твоя мати її розуміє, то ані не питай! Звідки? Там з шелюга та в рот! (ст. 34). А один з инших героїв в нашій повісти, брат Мані, Нестор Обринський, що запрацьовується на смерть як урядовець, скаржиться „на правительство, що використовує молоді сили надмірно, ощаджуючи тим кошти побільшення сил" (ст. 357). І не тільки матеріяльна сторона австрійського урядовця цікава в середовищах людей, розмальованих Кобилянською. А й та друга, чисто духова, звязана тісно з матеріяльною, бо людина, що зросла в біді і недостатку, в вічнім гаруванню в цісарській службі, позбувалася згодом усякого ширшого життевого розмаху, ставала у своїй вічній залежности від цісарської пенсії безхарактерною бюровою нулею та прихвостнем цісарської політики й цісарської волі. А з того виходили в нас цілі ґенерації затовкмачених рабів, неспосібних до ніякої самостійної активности та ініціятиви. Тимто й порозуміємо тепер гаразд, чому в повістях Кобилянської так ярко зазначується невідрадне матеріяльне положення людей з інтеліґентних кол, і чому в найкращих і найідейніших з них усе стільки ненависти до гнилої буденщини і змагання вирватися з її оков.

В повістях „Царівна", „Людина" та „Ніоба" бунтуються так проти порожнечі животіння в атмосфері урядничої нужди Наталка Верковичівна, Олена Лявфлєрівна та діти попаді Яхновичевої. А в повісти „Через кладку" згадана вже Маня Обринська, накреслена письменницею як гарна, молода людина з рискою висшої, бунтарської вдачі. — „Я здорова, сильна — каже про себе Маня — і маю в собі добру дозу відпорности. Я... добра раса. Я лиш науки хочу". — А на иншім місці: — „Це мусить бути гарно бути свобідним, удержуватись своєю власною працею". — Отже знову той ідеал **вольної, самостійної жінки,** проголошений Кобилянською вже в її перших оповіданнях. Але як і там, так тут найближче окруження нашої геройки не розуміє її шляхотних змагань. Рідня Обринської так привикла до традиційного животіння людей з урядничої касти, для неї приписове одруження з якимсь принагідним чоловіком це такий свято обовязуючий закон для кожної дівчини, що бунтарське змагання Мані виломитися зпід цього закона являється їй чимось смішним і безумним. — „В нас — каже благорозумно брат Мані — ніхто не бере її плян поважно, т. є. ми мущини, батько і браття її. Батько, котрому всяка еманципація*) жінок взагалі противна, каже, що зложений готовий гріш зробить їй ту саму прислугу в життю, як якенебудь становище, а ми брати також не є за тим, щоб вона з хати сама виходила. Бути може, що це непоступово — але ми цього не хочемо. Я один уже цілком ні! Студіююче жіноцтво, особливо те по університетах, опротивіло мені так, що я рішучо виступлю проти того, щоб і моя сестра пішла між них. Тимбільше така як вона, **з головою, повною ідеалізму...** З природи вона інтеліґентна й обдарена, виобразується і сама на власну руку, як робить це не одна дівчина й жінка в нас... а остаточно колись всеж так закінчить свою дівочу карієру відданням. Маня вийде замуж... Фахове образовання робить з жінок рекрутів — і вже та сама думка, що вона колись готова на якусь урядову машину зміниться, мені така невиносима, що, як кажу, я один ніколи до того не допущу!" (ст. 16/17). Так в колі найближщої рідні нашої геройки не надіятися їй допомоги від нікого, тимбільше, що батько, хоч і високий урядовець, усежтаки австрійський бюровий пролетар, зайвого гроша в нього нема нікого. І от в нашій геройці назріває як перший вияв її життевої активности сміливий, хоч дещо нерозважний плян: почувши іменно, що один старий учений шукає панни, з якою мігби одружитися, Маня рішається стати його жінкою, щоб таким чином могла вповні здійснити свої мрії про висшу освіту, бо думає, що як подруга славного вченого буде мати до того найкрасшу нагоду. На її щастя — бож вона щойно 17-літня панночка! — брат не висилає листа, написаного Манею до професора, тільки віддає його одинокому синові власників дому, де мешкають Обринські, Богданові Олесеві з тим, щоб Олесь письмо Мані заховав у себе, а дівчину, не зраджуючися, що знає про все, відвів від пляну добування фахової освіти та виїзду заграницю. Олесь приймається за це завдання дуже радо, бо в нього назріває до неї глибока любов. І він в самоті своєї душі думає про те, щоб одружитися з гарною тілом і душею дівчиною, але між ним і Манею розгортається велика прірва, виразником якої є стара мати Олеся в її відношенню до Обринських.

Таким чином дальша історія любови між Олесем і Манею набирає ширшого, соціяльними ріжницями обоснованого підкладу.

Я згадав уже, що родина Обринських уведена авторкою в роман як репрезентантка інтеліґенції „гербової", тобто тої української інтеліґенції, що вважалася в нас ніби своєю рідною аристократією і як така не була — і не є ще до сьогодня — свобідною від деяких панських пересудів та почуття гордости на своє висшо-клясове становище в суспільности. Затеж Олесі змальовані Кобилянською родиною інтеліґентів, що вийшли з мужицького стану і не позбулися ще деяких рисів того, що в Кобилянської називається „мужицтвом" у злім значінню цього слова. Правда, батько Олеся сам священик, але селянського роду, а мати, хоч дочка панотця, що опісля став владикою Буковини, грубо матеріялістична вдача, повна брудної жадливости гроша. — „Мій батько — каже про се Олесь — широка мужицька вдача, потайний алькоголік, що протрачує періодично грубі суми в картах. — Оттому оглядна і твереза мати намагається з усіх сил держати господарство сяк-так укупі, веде залізною рукою хату, дбає як справжня геройка про лад і достаток, але через те вся її увага, вся життєва сила спрямовується на добування майна, „з внутрішнім життям вона числиться менше". Тимто їх одинак, Богдан, змальований авторкою як молодий чоловік з гарним, дуже розважним характером, не почувається в хаті надто вдоволеним. — Я... невдоволений — признається він. — І якби ні? **З неяским почуттям обовязку, мовби мав я з життя батькового і матері випровадити своїми силами, яко третя цілість щось ліпшого, нового.** Це раз. А друге: Устроїти інтимне щастя і собі... ідучи чимраз вище на красшій поверхні життя... а тут щось мов друге „я" будиться в мені, зачинає критично до мене відноситись. Я невдоволений. Я невдоволений батьком, невдоволений залізною матірю, невдоволений з суспільности нашої, а найбільше зі себе. Чи видобувся я на Українця-**Европейця?** Пробував хоч ступити на инший шлях, ніж на один, буденщиною широко утоптаний? Ні. Я інтеліґент мужик, що не вилупився ще цілковито з усіх **лушпин мужицтва,** і тому і діла і поступовання його ще отяжілі, безправні і недалекосяглі, що топчуться на одному місці без ширшого горізонту, крім погляду в заплакану традиційну минувшину, і вузької перспективи будуччини" (ст. 64.) — Але хоч і як глибоко почуває Богдан, що грубо матеріяльна, мужицька культура його родинного середовища стає йому перепоною у змаганню до виблагороднення своєї вдачі і свойого життя, то його мати не в силі порозуміти таких думок і бажалаб захистити його від усього, що являється ворожим духові її мужицько-односторонного виховання. В першуж чергу намагається стара Олесева вибити синові з голови думку про одруження з Манею, бо в неї добачує вона не тільки матеріяльну нужду безпосажної дівчини з урядничої родини, але й небезпечну еманципантку та „модну жінку", що готова долю її укоханого одинака звести нінащо.

(Дальше буде).

*) Слово еманципація латинське (emancipatio) і означало в Римлян визволення сина з батьківської власти, а далі взагалі погаснення права законної власти над кимось або над чимсь. В наших часах почали вживати цього слова на означення визвольних змагань з ярма якоїсь неволі в ширшому значінню, а згодом майже виключно на означення визвольних змагань жіноцтва, що добивається життевої рівноправности з чоловіками. — О. Г.

Злодія судять за крадіж коня. Злодій перечить, кажучи, що він вкрав тільки паршиву уздечку з дрантивої крайки. Суддя каже: „Тиж взяв коня з пасовиска, а спіймали тебе з конем і то аж в лісі".

Злодій відповідає: Бо уздечка була причеплена до коня, я завів його до ліса тільки на те, щоби без свідків здоймити уздечку і не моя вина, що надбігли люди, заки я всгиг зробити це.

ЖАРТИ.

— Хто є найвірнішим приятелем селян?

— Найвірнішим, бо таким, що саме в найбільшій біді не оминає селянина, є екзекутник.

—o—

Добра рада: Щоби, вбиваючи в стіну цвях, не вдарити себе клевцем по другій руці, треба держати клевець обома руками.

—o—

Учитель до школяря, поставивши його лицем до полудня: Як зпереду маєш полудне, ліворуч схід, праворуч захід, то що маєш ззаду?

Школяр: Ззаду? Ззаду маю синці, бо вчера тато побили мене.

ДЕСЯТЬ ЛІТ В КІРКІЗЬКОМУ СТЕПУ.

Кожної днини переконуємося, що велика світова війна ще не покінчилася. Ще дотепер тягнуть одинцем з далекої чужини, переважно з заглухлих околиць Росії воєнні полонені домів. Люде, які ще до недавна не знали… хто виграв війну та що вони вже від літ є горожанами держав, яких не було в хвилі, коли вони виправлялися в воєнний похід. Недавно вернув з далеких кірґізьких степів мешканець Фюме Діоніжі Модуші, що 1917 р. попав у московський полон і цілих десять років перебув в світі, якого життя небаром може здається йому тільки якимсь сном.

Опинившися на Сібіру, недалеко Екатеринбурга, працював Модуші в копальні. Небаром одначе бої „білих" з „червоними" примусили полонених, наскільки вони не вмішувались у внутрішні справи розваленої імперії, усуватися подальше в глибину краю. Таким шляхом опинилися полонені на безмежних просторах Азії, де ніхто не знав ані про кінець війни ані про вибух революції. Модуші впевняє, що ще нині є в глибині Сібіру цілі полоси землі, на яких все ще „панує" цар Микола II…

Опинившися в глуші кірґізьких степів, почав Модуші нове життя найбільш романтичних пригод. В Мастабні, де заскочила його зима, пізнав Модуші свого товариша, що вспів тут як механік найти собі прожиток та одружитися. Він вже махнув рукою на поворот до краю й не зраджував охоти пускатися з Модуші в непевну й небезпечну мандрівку. Весною наблизився Модуші до границь Монґолії. Тут, серед безмежного степу, панував ще нічим незатрівожений мир. Модуші найшов собі тут пристановище у багатого кірґізького хлібороба, навчився пити кумис, одягався в шкіри й поволі привик до кірґізьких звичаїв і обичаїв. Найтяжче приходилося йому побороти трудноші мови, легче звик до патріярхального життя Кірґізів.

Батько, як голова дому, є там всевладним паном родини. Дочок продають там за коні й корови, сини остають дома, купують собі жінок й остають під „начальною командою" батьків.

Кірґіз, у якого служив Модуші, мав пять жінок; його сини мали по чотири жінки. Всі разом, у скількости трицять осіб, мешкали в одному невеличкому домі, якого поодинокі „кімнати" були переділені одними тільки занавісами. Жінкам вільно віддалюватися з дому тільки під охороною серпанків, пряденних з кінського волосіння.

Кірґізи — це народ завистників, не тому одначе, що вони люблять своїх жінок, але тому, що це відповідає їхньому характерові. Люблять вони тільки коні, з якими в їх розумінні не можуть рівнятися найкращі жінки. Для жінок є вони тільки брутальними тиранами.

І Модуші одружився, то значить, у сусіда купив собі жінку за коня. Ллік (так звалася його куплена дружина) була вірною, второпною й господарною, хоча не все вдавалося їй зрозуміти свого чоловіка. Але їх щастя перебила туга Модуші за рідним краєм. Покинув свою Кірґізку, свою череду й пігнав на захід, щоб щойно на дорозі до рідного краю довідатись про кінець війни й побіду Італії.

ЯК УСУВАТИ ТОВСТІ ПЛЯМИ З КНИЖОК.

Усі товсті плями з книжок, рисунків і паперу усувається при помочі венецької крейди. Нашкробати троби крейди, посипати поплямлене місце, прикрити клаптиком паперу і притиснути тягаром на кілька годин, а пляма зникне.

МІЖ ЛЮДОЇДАМИ.

Яких сто миль від Ґвадалькавару на Тихому океані виступає з води вульканічний острівець. Тубильці називають той острівець Букаї. Здавен давна утворилося на шпилі гори у вигаслому кратері озерце. Про цю калабаню розказують тубильці дивні оповідання. В давних часах, як огнисті струї ляви лилися у море, дикарі переблагали гнів богів вулькану так, що кидали в огненну челюсть людей у жертву.

Дослідник Армстронг Сперрі постановив відвідати ту закутину. Винаймив у ловців кигів човно і наняв собі чотирох тубильців Соломонських островів і двох Тагітійців. Їх корабель осів на пісках.

На острові не застали нікого. І як вони могли знати, що джунґлі аж кишать від диких чорних людей. Їх бистрі очі слідкували кожний рух пришельців. Соломонці знали це, тому дуже боялися. Щойно після довгих вговорювань відважився один з чорних заговорити до незнаного ватажка, що був скрився у гущавину.

На його накликування показався вкінці великий, чорний чоловік, більше малпа ніж людина. Мав лише коротеньку запаску. Лице і тіло були помальовані червоною і білою глиною — дивними, гротесковими взірцями, які навівали жах.

Виглядав понуро і відстрашаючо.

Після безконечних переговорів, обіцянок і погроз згодився нарешті ватажок попровадити чужинців на гору. Тому, що то була далека дорога, а вже вечоріло, мусіли вони переночувати в його селі. Після чотирогодинного маршу прийшли у село. Проти них вийшло щось двацять нагих тубильців. А що сонце йшло на спочинок за вогненною горою, невеличке село людоїдів виглядало казково. Хати, побудовані з трави, з острокінчастими крівлями, світились у сумерку. Часті дощі вибілили їх примanливо. У воздусі наче висіло щось непевного. Цілу ніч, як вони вдавали, що сплять, чули якісь шепоти. Відкілясь доходили вривані барабанні сиґнали. Кров стиналася в жилах. Здалека відповідали наче відголос барабанні сиґнали.

Проти сподівання минула ніч без пригод, — оповідає дослідник. — Як стало розвиднятися, почали ми спинатися на гору. Вже пятьсот стіп понизче кратеру всяка ростинність була спалена. Ми майже по коліна западалися в попелі. Остре, наче ножі, каміння ляви покраяло на шматки мої черевики (з грубого вітрильного полотна), а тверда шкіра дикарів, здавалося, не потерпіла нічого. Дивна то була мандрівка — спинатися під карколомну гору. Помальований, прикрашений райськими птахами ватажок був провідчиком. За ним ішло десять людей з дручками на плечах, з яких звисало дванацять поросят, що страшно кричали. Призначені були в жертву богові вулькану.

Як ми підійшли до кратеру, у воздусі було чути сіркою, що утруднювала віддих. На щастя сильний вітер розганяв дим у противному напрямі. Земля нам під ногами була все тепліша.

Вкінці видісталися ми на хребет і лізли обережно на беріг. Гарний це вид: вулькан плює вогнем. Тут навіть на сто метрів під ногами — пекло, в якому кипіла гаряча лява, а на берегах шипіла наче хвилі морські, що вдаряють у скелі острова.

Ватажок і його люде заспівали пісню, як збиралися кидати безроги в огненну челюсть. Їх дикі крики пронизували дим і пару та мішалися з квиканням переляканих безрог. Цікавий то був образ: ці дикі, чорні людоїди, що прикучнули на березі смертоносного проваля і співали кровожадні пісні. Я забажав відфотографувати їх. З Апу і Роті, які несли фотографічний апарат і триніжок від апарату, я відійшов яких сто метрів далі, відки видно було людоїдів і кратер.

Людоїди бичували самі себе. Їх спів переходив у крик. Калічилися ножами і кусніми мушлів. Кров стікала їх гарячими тілами. Безроги наче прочували свою страшну долю, старалися висвободитися.

Нараз зачався пекольний танець. Інстинкт, сильніший ніж усі погрози і страх перед вогнем, заволодів канібалями. З жахом побачив я, що вони схопили одного з моїх муринів. Нещасний кричав із жаху. Інший втікав до нас, наче гонена звірина. Ватажок і його люде поспішили над беріг вогненої пропасти — кількох дикарів держало свою жертву з усіх сил. Нараз Апу добув пістоль і вистрілив. Тепер одним махом підкинули людоїди свою жертву у воздух. З жахом побачив я, що нещасний паде в огненне море, шипуча кипуча лява замкнулася над ним.

Як я почув крики Апа, глянув і побачив, що людоїди тепер дуже розюшені гнали напроти нас. Не було сумніву, що вони задумували. Я крикнув на Апа, щоби замкнув фотографічний апарат і ми побігли в напрямі джунґлів, долі попелистим збоччам. Ми падали, ховзалися, переверталися. В нетрях будемо трохи безпечні перед стрілами людоїдів, а тепер, коли ми так втікали, то вони навіть не могли цілити до нас.

Переляканий мурин, що старався схоронитись між нами, біг попереду. Колиб ми бігли за ним доволі скоро, то можна було сподіватися, що він інстинктовно найде крізь джуглі дорогу до моря.

Той день усім нам полишиться в тямці як страшна примара. Ножі Апу і Роті свистали вправо і вліво, як ми пробивали собі дорогу. Наші вороги, здавалося, весь час були зараз за нами. Раз Апу пристанув і обернувся — його пістоль перервав тишину, — страшний крик був відповіддю.

— Ватажок! — сповістив він грізно і я знав: коли вже їх ватажок не є небезпечний, то ми не маємо чого дуже боятися.

В ясну місячну ніч ми ледви долізли до берега. Та тут, здавалося, завзялися всі чорти. Беріг аж роївся від неспокійних муринів. Імя ватажка Кана доходило до моїх вух.

Оба товариші, яких я лишив був, щоби пильнували човна, вистріляли мабуть усі набої, а тепер переляканї вганяли сюди й туди та час до часу викрикали якісь незрозумілі слова своїм мучителям.

Як ми бігли до човна, вистрілили ми кілька разів у воздух — ціла ватага людоїдів розбіглася. Наші оба помічники геть зовсім стуманіли, не могли вже відріжнити: хто їх приятель, а хто неприятель. Як ми влазили у човно, обробляли вони нас ножами; та небаром удалося нам успокоїти їх і вкінці вхопити за весла.

Так скінчилася моя перша пригода з людоїдами. Як тої ночі лагідний вітерець надув наші вітрила і ми пересувалися тихо поміж скелями, я поглядав на вогненну гору, якої луна блестіла на темному небі.

ДЕЩО ЗІ СТАТИСТИКИ ПОЧТОВИХ МАРОК.

У 1925. році було в ріжних частях світа видано 1980 нових почтових марок. Із того припадає на Америку 291, на Европу 578, на Азію 361, Африку 508, Австралію 92. В часі від 1850-го року аж до 1899-го року видано загалом 13.600 нових марок, а від 1900-го року до нині не менше як 29.770.